



■ A Jelentés vitájára december közepén kerül sor. Néhány részletkérdés megvilágítására Dr. Csirik János felsőoktatási helyettes államtitkárt kértük, a Művelődési és Köznevelési Minisztériumban.

■ **Mindenekelőtt a következő évi felvételeket érintő legfontosabb változást ismertesse, kérem.**

Több hallgató, kevesebb diploma

– A költségvetési törvénytervezet a hallgatói létszám-emelkedéshez szükséges pénzt biztosítja. Ez várhatóan lehetővé teszi, hogy az elsőévesek száma 2-3 ezerrel növekedjen. A pontos számokhoz a Felsőoktatási és Tudományos Tanács állásfoglalása kell, ez valószínű a tavaszra várható, de mindenképpen a pénz függvényében születik meg. A felvételi eljárások részletei már ismertek, egy kiadványban december közepétől minden középiskolában hozzáférhető lesznek.

■ **Változtak a tavalyi, tavalyelőtti követelményekhez képest?**

– Azt gondolom, hogy generális változás nincs, de számos intézmény változtatott a részleteken.

■ **A Felsőoktatási Tárcaközi Vegyes Bizottság tanulmánya szerint a hallgatói létszámot „lényegesen emelni kell.” Az Állami Számvevőszék jelentéséből az is kitűnik, hogy a kiadott diplomák számát kisebb mértékben kell növelni, miközben lényegesen meg kell változtatni azok szintbeli és szakok szerinti arányát. Miről van szó pontosabban?**

– Több hallgató kerül be a felsőoktatásba. A kiválasztás során nemcsak a legjobb 10 százalék jut be, hanem esetleg a 20-25 százalék is. Vagyis a valamivel gyengébb érettségi eredménnyel is be lehet kerülni, ami viszont azzal jár, hogy a lemorzsolódás is növekszik. A diplomák aránya nem tart lépést a felvettek számával. Nos, ez annak a következménye, hogy az eddigi helyett a tömegesebb felsőoktatásra térünk át. A kiválasztási folyamat nem zárul le a felvételi vizsgán.

■ **Vagyis könnyebb lesz bekerülni, de könnyebben ki is lehet zuhanni?**

– Igen, erről van szó. Nem csupán a felvételi vizsga lesz a meghatározó, belül, a vizsgák során mérettetik meg, hogy ki juthat el a diplomáig.

■ **A regionális egyetemek**

Mennyien? Hová? És kik lesznek, akik boldognak mondhatják majd magukat? Valóban az egyetemi, főiskolai felvétel lenne az az emberi állapot, amely az életnek értelmet adhat a 18 év körüli korban? Öröközöld a téma, és a kérdésekre nem adható megnyugtató válasz. A boldogság – ha már említettük – az ember veleszületett joga. Illúziókban ringatja magát az a diák, vagy szülő, aki most, 1994 telén lényegesen nagyobb esélyt lát a továbbtanulásra, mint amit az elmúlt évek nyújtottak. Tény, hogy a kapukat kívülről döngetőket a lehetséges munkanélküliség is tüzei. Tény, hogy az Állami Számvevőszék a magyar egyetemi felsőoktatás ellenőrzéséről augusztusban lezárt Jelentésében egyebek közt kimondja: a hatékonyság elmaradt az európai nívótól, alacsony a hallgatói létszám, korszerűtlen a kormányzati irányítás.

■ Illúziókról, realisan Csirik Jánossal Milyen széles az egyetem kapuja?

megalakításában lassú az előrelépés – állapítják meg a Jelentés készítői. Mi ennek a háttere?

– A nagy, vidéki egyetemi városokban, az ötvenes évek elején széttagolták a felsőoktatást. Az orvosi és a tudományegyetemeket rendeltetéssel különválasztották. Néhány éve már történtek kísérletek arra, hogy egy-egy városban ne öt-hat különböző intézmény működjön a célszerű egyetlen egyetem helyett. Sajnos, a folyamat lassan halad.

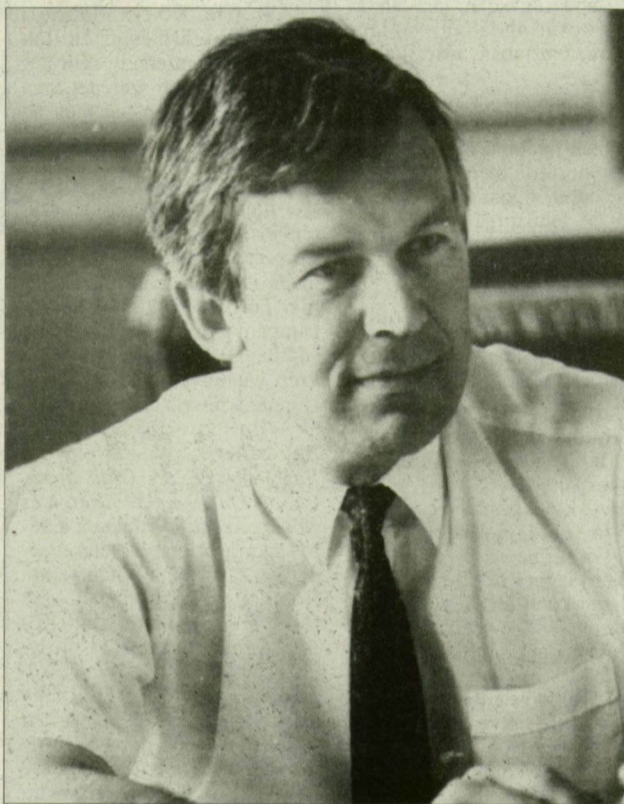
■ **Arra is sor kerülhet, hogy valahol megszűnik a felsőoktatási intézmény?**

– Nem jellemző. De olyan együttműködés lehetséges, hogy két városban működő egyetem, vagy főiskola közösen adna ki diplomát. Vagy együttesen működtetné olyan részleget, ami eddig nem volt lehetséges.

■ **Térjünk vissza a hallgatói létszámnövelésre. A kormány számára készített előterjesztés két változatot javasol a nappali tagozatú és a postsecondary szakképzésben lévő hallgatók számának növelésére. Az „A” változat szerint a nappali hallgatók létszáma az 1993. évihez képest 40 ezerrel, az összes hallgatóké 50 ezerrel növekedne. A „B” változat szerint a nappali hallgatók létszámnövekedése 60 ezer, az összes pedig 70 ezer lenne. Mit tartalmaz a postsecondary képzés? A két említett számadat közül melyiknek van esélye a mostani pénzügyi helyzetben? Milyen széles az egyetem kapuja?**

Változatok a hallgatói létszámra

– Nagy az igény olyan képzésformára, amely nem jelent főiskolai, egyetemi végzettséget. Tehát nem három, sőt öt



Csirik János. (Fotó: Schmidt Andrea)

évig tart, hanem egy-két éves ráképzést jelent az érettségire, a szakközépiskolára. Olyan felsőfokú szakképzésről van szó, amelyben diplomát nem adnak. Speciális anyaggal – például nyelvi, számítástechnikai ráképzéssel – juthatnak többletismerethez a kereskedelemben, a szállodaiparban, vagy éppen a titkárnőként elhelyezkedni kívánó fiatalok. Arra a kérdésre, hogy az A és B variáns közül melyiknek van esélye, ebben a pillanatban nem lehet válaszolni.

■ **A téma felveti annak a tisztázását is, melyet a Számvevőszék is sürget: a hallgatói férőhelykapacitás pontos meghatározását. Voltaképpen mennyi lehetne a magyar felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma?**

– Nagyon nehéz pontosan meghatározni. Könnyebben érünk célhoz, ha a miénknél

fejlettebb ipari és infrastruktúrával rendelkező országokhoz hasonlítjuk magunkat. Vagyis azt nézzük, hogy ott mennyien járnak egyetemre, főiskolára, s ehhez milyen kapacitás felépítésre volt szükség. Nos, reménykedjünk abban, hogy egy évtized múlva mi is hasonló gazdasági helyzetben leszünk, mint azok, akikhez szeretnénk csatlakozni.

■ **Pontosabb számot pillanatnyilag ne is keressünk?**

– Szerencsés lenne, ha egy szűk évtizeden belül olyan kapacitással rendelkezni, amely lehetővé tenné, hogy a végzett korosztályok 28-32 százaléka bekerülhetne a felsőoktatásba.

■ **Eszerint még távlatban sem várható, amit az egyik párt a választási propagandájában hirdetett, nevezetesen: szélesre kell tárni az egyetemek kapuját, s akár**

felvételi nélkül is be kell engedni a jelentkezőket?

– Az említett 28-32 százalék közel van ehhez. Hiszen a teljes korosztály egy része az általános iskola után sem megy tovább. A szakközépiskolákban, szakmunkásképzőkben ennél is többen szereznek olyan bizonyítványt, amelyre az említett postsecondary képzés következhet. A szabad hozzáférést egyébként a világon mindenütt korlátozzák valamiképpen. Például az orvosképzésben.

■ **Benne van-e ebben a távlatban, hogy egy átalakuló gazdasági rendszerben, mint amilyen a miénk is, parkoló pályának is tekinthető az egyetem, a főiskola? Hogy az ott töltött évekkal enyhítsék a munkanélküliséget, illetve későbbre tolódjon az elhelyezkedés gondja? Tudjuk, Európa számos országában van erre példa.**

– Ez természetes következménye az említetteknek. Azonban hangsúlyozni kívánom: átmeneti megoldásról van szó. Fontosabbnak tartom, hogy azok, akik hosszabb ideig tanulnak, jobban érvényesülhetnek később. Könnyebben találhatják meg a lehetőségeiket, s vele a boldogulásukat.

■ **Segítsen megvilágítani azt a jelentésrészletet, miszerint: „A Világbank 1990. évi megállapítása szerint a magyar felsőoktatási intézmények alacsony hatásfokkal működnek.” Hogyan jutottunk ide?**

Hitelből fizetett tandíjak

– Magyarországon nemzetközi összehasonlításban rendkívül alacsony volt és még most is elég alacsony a hallgató-otkátó arány. Vagyis egy oktatóra nagyon kevés hallgató jutott. Ez az elmúlt időszakban jelentősen növekedett.

■ **A Számvevőszék 1,39-ben adja meg ezt a számot.**

– Ez nem így van. 1990-ben ennyi lehetett. Például az orvosegyetemeken, ahol klinikák vannak. Azonkívül átlagról van szó, amely nem egyformán vonatkozik az intézményekre. 1993-ban a szám 7-8 között volt.

■ **Mennyi lenne az ideális?**

– Nincs ideális szám. Függ az állam finanszírozási képességétől, az oktatási rendszertől. A magyar rendszert az jellemezte, hogy alacsony volt a kibukási arány, mert erős volt a felvételi. Ebből a szempontból nagyon hatékony volt a magyar rendszer, hiszen akik bekerültek, azokat jól kiképezték és végig is vitték. Az összhallgatói szám szerint viszont kedvezőtlen volt a mutató.

■ **Az utóbbi időben sok szó esett a tandíjfizetés bevezetéséről, már törvénytervezet is készült a fizetési nehézségekkel küzdő hallgatók segítésére. Hogyan működne a hitelgarancia-alap?**

– Tervezet van, törvény azonban még nincs, sajnos. Az a lényege, hogy abban az esetben, ha tandíjat kell fizetni, ez nem lehet megkülönböztető. Vagyis senkit sem hozhat olyan helyzetbe, hogy a tandíjfizetés miatt ne tudjon továbbtanulni. Ám ez csak akkor biztosítható, ha a tandíjfizetéssel egyidejűleg hitelfelvételi lehetősége is van a pénzügyi gondokkal küszködő hallgatóknak, s aki hajlandó hitelt is felvenni, mert bízik benne, hogy a diplomája sokat ér majd. A családi támogatásra azonban nem számíthat.

■ **Tehát a bank meghitelez a tandíj összegét, amit a felvevő majd később törleszt?**

– Igen. A hallgató hitelként veszi fel a pénzt, s a folyósító banknak az állam garantálja a visszafizetést. Ehhez kell állami alapot létesíteni, azért, hogy az esetleges nem fizetők helyett is vállalható legyen a fizetési kötelezettség.

■ **Úgy tűnik, a legtöbb kérdésnél a pénz a végszó. Minthogy a Parlamentben is erről beszéltek, meg kell kérdeznem: mit gondol, a pénzügyi kormányzat szívében viseli az oktatás ügyét? Fontosnak tartja, hogy hány diplomás embere legyen az országnak?**

– Én úgy ítélem meg, hogy ez a kormány látja ennek a fontosságát. Ugyanakkor azt is tudom, hogy mekkora a költségvetés hiánya.

■ **Köszönöm a beszélgetést.**

Király Ernő

Ön dönt: alszik vagy vezet

– Ne az unalmas autópályát és a hosszú vezetést szidjuk, ha elálmosodunk a volán mögött – mondta dr. Thomas Roth, a detroiti Henry Ford Kórház kutatója az álmos vezetésről tartott tudományos konferencián. – Inkább magunkat okolhatjuk amiatt, hogy nem vagyunk hajlandók bevallani álmoságunkat, sem pedig változtatni kevés pihenést biztosító életmódunkon.

– Az az igazán veszélyes vezető, aki nem hajlandó beismerni, hogy álmos – vélekedett dr. Roth. – Ez okozza a balesetet ezreit – mondotta. Dr. Allan I. Pack, a Nemzeti Egészségügyi Intézet munkatársa elmondta: egy New York államban végzett felmérés szerint az útról letért

Az álmos autósok legalább annyi balesetet okoznak, mint az ittas vezetők: egy tanulmány szerint a halálos végű balesetek harminc százalékát. Minden száz amerikai közül egy okozott már balesetet a volán mögött elbóbiskolva.

járművek 82 százalékánál az álmos vezetés volt a fő tényező. A vizsgálatban részt vevő teherautó-sofőrök több mint ötven százalékka beismerte, hogy időnként elszunnyóknál a volán mögött. A nagy kiterjedésű Ausztráliában a balesetek alapos tanulmányozása után kiderült, hogy a vidéki autópályákon történt halálos

végű balesetek több mint harminc százaléka a volán mögötti elbóbiskolásra vezethető vissza. Évente 1,3 millió autós tér le az útról és tőri össze kocsiját az Egyesült Államokban. Minden ötödik baleset éjjel és reggel hat óra között történik, amikor a legnagyobb az álmos vezetők száma. A balesetek kétharmadában az autós még kísérletet sem tesz arra, hogy fékezzen vagy visszakormányozza a járművet az útra.

Az amerikaiak nagy része éjszakánként rendszerint csupán négy-öt órát alszik. Ez természetesen közvetlen hatással van a reflexekre, az itélőképességre és a éberségre. Mit tegyünk, ha elálmosodunk a volánnál? A koffein nem megoldás – mondják a szakértők –, helyette inkább húzódjunk le az útról, és aludjunk egyet!

Magyar diplomata kitüntetés

Roman Herzog német államfő a Német Szövetségi Köztársaság kambodzsai érdekeinek képviselésében kifejtett tevékenységéért a Szolgálati Érdemrend Nagy Szolgálati Keresztje kitüntetését adományozta Tamás Lajosnak, a Magyar Köztársaság volt Phnom Penh-i nagykövetének. A magas német állami kitüntetés dr. Otto-Raban Heinichen, a Német Szövetségi Köztársaság budapesti nagykövete december 8-án adta át a magyar diplomataknak. Magyarország a német kormány felkérése alapján 1990-1992. között el látta Németország érdekeinek képviselését a délkelet-ázsiai országban.

■ Különleges karácsonyi ajándékot szeretne vásárolni, de üres a zsebe? Vegyen egy valódi német kastélyt egyetlen márkáért! A lehetőség valóban adott, Németország köztársasági kormányának rendkívüli kastély-kiadásításba kezdett. Hús közepekor várta akar értékesíteni, olyanokat, amelyeket a volt NDK-tól örökölt. A kastélyok közül a legolcsóbb a lengyel határ közelében fekvő XVII. századi Schloss Wulkow – ez kerül 1 márkába – a legdrágább pedig 3,8 millió márkáért a Schloss Zschorna, amely Drezdától északra magasodik a táj

Egymarkás kastély

föle, s amelyben a legújabbkori történelem során előbb a fasizmus, majd a kommunizmus nagyszerűségének oktatóprogramját visszhangoztatták az ódon falak. A kastélyok korelnőke feltehetően a boitenburgi, amely Berlinből 50 kilométerre vár vevőre, tavak övezik, s már 1276-ból származó írások említést tesznek termeinek páratlan mennyezetéről.

A rendkívül olcsó árak „reklámcspadát” sejtetnek, s az érdeklődők hamar megtudják, hogy pár márkába pusztán a kastély kerül, a telket külön, és már jóval drágábban – az 1 márkás Wulkow esetében 51 ezer márkáért – kell megvásárolni. További megkötés, hogy a romos állapotban lévő várakat az új tulajdonosoknak kötelező megfelelő stílusban restaurálni, ami ugyan csak egy vagyonszerzés mellékelniük kell a további hasznosításról szóló konkrét tervek.